

Barnen framför Allt – Adoptioners remissvar på utredningen Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61)

Barnen Framför Allt (BFA) har under de senaste åren följt den offentliga och mediala debatten om internationella adoptioner med stort engagemang. Vi har tagit del av flera vittnesmål om att adoptioner historiskt inte har gått rätt till, vilket har väckt oro, sorg och ilska hos många adopterade, adoptivföräldrar och andra berörda. Dessa berättelser har berört oss djupt.

Vi välkomnade därför regeringens beslut att tillsätta en utredning med syfte att kartlägga och analysera hur Sveriges internationella adoptionsverksamhet har fungerat från 1950-talet fram till idag. En sådan granskning var både **nödvändig och viktig**, för att synliggöra felaktigheter och skapa förutsättningar för förbättringar i framtiden.

Vi har nu tagit emot utredningen men är mycket besvikna över resultatet. Vi ser flera brister med utredning som genomförts, vilka vi redovisar nedan, och vi anser att utredaren har kommit fram till en slutsats på mycket svaga grunder, där en mix av historia och nutid samt moralisk överlägsenhet genomsyrar både utredningen som helhet och utredarens slutsatser.

Brister i utredningen

1. Bristande granskning av nuvarande adoptionsförmedling

Utredningens huvudsakliga fokus ligger på historiska förhållanden och ägnar ytterst lite utrymme åt att beskriva dagens adoptionsförmedling. För att fatta välgrundade beslut om framtiden krävs ett gediget underlag kring **hur verksamheten fungerar idag**.

Vi menar att detta är en avgörande brist. Den nutida förmedlingen nämns endast kortfattat och blandas dessutom ofta samman med den historiska, vilket skapar en missvisande bild. Vi efterlyser en tydlig uppdelning mellan historiska skeenden och dagens adoptionsverksamhet.

2. Otydlig begreppsanvändning – “oegentlighet”

Utredningen definierar inte tydligt vad som avses med “oegentlighet”. I stället används begreppet som ett paraply för allt från administrativa brister till rena brottsliga handlingar. Detta skapar osäkerhet och riskerar att underminera tilltron till hela adoptionssystemet.

Vi har under vårt deltagande i utredningen upplevt en **brist på nyansering**, där alla brister (historiska och nutida) ges samma vikt. Det saknas även underlag för att dra slutsatser om hur utbredda dessa problem är i nutida verksamhet. Utredningen hänvisar i denna fråga till sin granskning av akter från 2024 där de anser att det finns brister i dokumentationen, samtidigt som de själva i kapitlet ”vårt uppdrag och arbete” skriver att ”...*denna aktgranskning ska tolkas med försiktighet, inte minst för att det går att göra olika tolkningar av aktens innehåll*”(sid. 115, vol 1).

3. Historiska händelser bedöms med nutida måttstockar

Vi anser att det är viktigt att se historiska adoptioner i ljuset av dagens kunskap och normer – men det kräver **ett nyanserat och historiskt informerat förhållningssätt**.

Utredningen betonar att den granskar historien med nutida glasögon, men tar inte tillräcklig hänsyn till att:

- Samhällsnormer har förändrats under 70 år. Vissa brister måste förstås i sin historiska kontext – även om brott ska fördömas oavsett tidsperiod.
- Adoptionsförmedlingen har förbättrats avsevärt genom skärpt nationell och internationell reglering, särskilt genom ratificering av **Haagkonventionen** och **Barnkonventionen**.
- Kraven på adoptivföräldrar är idag strängare än någonsin och processerna är längre – allt i syfte att tillgodose barnets bästa.

4. Negativt tonläge och bristande objektivitet

Vi reagerar starkt på det negativt laddade språk som används i utredningen, där adoption och adoptionsförmedling i flera fall framställs som något i grunden problematiskt. Vi har även noterat uttalanden i media från utredaren som varit **öppet kritiska mot adoption** under pågående utredningsarbete, vilket vi menar skadar trovärdigheten. En utredning av denna betydelse måste präglas av saklighet, objektivitet och ett balanserat språkbruk – vilket vi inte anser är fallet med denna utredning.

5. Brist på barnperspektiv – adopterade barn och ungdomar osynliggörs

En allvarlig brist i utredningen är att den nästan uteslutande fokuserar på vuxna adopterades erfarenheter och inte beaktar det **aktuella stödbehovet hos barn och ungdomar som är adopterade idag**.

Utredningen lyfter viktiga röster från vuxna adopterade, vilket är värdefullt, men det sker på bekostnad av ett **helhetsperspektiv** där även nuvarande barns och ungdomars behov borde analyseras och synliggöras. Det finns idag stora brister i samhällets stöd till adopterade barn och ungdomar – inom exempelvis skolväsendet, elevhälsa, barn- och ungdomspsykiatri samt socialtjänst.

Utredningens förslag

Vad gäller de förslag som utredningen har tagit fram ställer vi oss positiva till följande:

- En offentlig ursäkt från staten – vi är positiva till detta förslag, *men anser att denna ursäkt endast ska riktas till de adopterade och till de biologiska föräldrar som har drabbats av oegentligheter.*
- Förslaget om nationellt resurscentrum med samordnat stöd för adopterade, *med tillägg att resurscentrum inte bara ska rikta sig till vuxna utan även till de barn och ungdomar som är adopterade.*
- Förslaget om ekonomiskt bidrag för resa till ursprungsland.

Vi motsätter oss starkt utredningens förslag om att förbjuda internationella adoptioner.

Motiveringen till förslaget är **svagt underbyggt**. Utredningens argument för att avveckla adoptioner bygger på att oegentligheter har skett historiskt och på att det inte går att eliminera risker i dagens adoptionsprocesser. Utredaren bygger resonemanget på att det inte går att lita på samarbetsländerna och på att Sverige måste granska äktheten i varje dokument i varje adoptionsprocess för att säkerställa att inga oegentligheter förekommer och menar att detta är en omöjlighet. Det finns dock inga system, som är till 100 procent vattentäta och helt utan risk. Även i Sverige händer det att oskyldiga människor döms för brott de inte har begått, barn tas felaktigt ifrån sina föräldrar i sociala insatser, barn placeras felaktigt tillbaka till biologiska föräldrar som inte klarar av att ta hand om dem. Sverige slutar inte med sociala insatser eller med att döma brott för att det finns en risk för felaktigheter. Vi åtgärdar i stället de brister så snart de upptäcks och får således ett robustare system.

Utredaren far också med osanning när hon i sina slutsatser hävdar att det råder en stor ekonomisk och demografisk obalans mellan sändande och mottagande länder. Detta kanske var fallet historiskt, men det stämmer inte i dagsläget. De länder som BFA och Adoptionscentrum har auktorisation för 2025 har ett HDI (Human Development Index) 2023 som klassas som ”very high” (Taiwan, Serbien), ”high” (Thailand, Colombia, Sydafrika) och ”medium” (Indien). Vad gäller fertilitetsmått är det endast ett av länderna som ligger över ersättningsnivå (2,1 – dvs. befolkningsmängden behålls på samma nivå) vilket är Sydafrika som har en fertilitetsmått på 2,2. Övriga länder, liksom Sverige, ligger under ersättningsnivå. Två av länderna; Taiwan och Thailand, har lägre fertilitetsmått än Sverige. Det är då ohederligt att hävda att adoption är ett sätt för ”det rika väst” att utnyttja länderna i ”det globala syd”.

Källa HDI: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>,
https://eng.stat.gov.tw/News_Content.aspx?n=4610&s=233232

Källa fertilitet:

https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesapd_2025_wfr_2024_final.pdf

Utredaren framställer samarbetsländerna som underutvecklade, fattiga länder utan ordentliga sociala skyddsnät, som genom internationell adoption kan komma att hindras från att förbättra barns livsvillkor i hemländerna. Detta är återigen en sammanblandning av historiska skeenden och nutid. Nationell adoption har ökat i samarbetsländerna, vilket kan ses som ett tydligt tecken på att de faktiskt samtidigt arbetar med att förbättra sina interna system för att i högre grad kunna ta hand om barnen inom landet. De barn som i nuläget finns tillgängliga för adoption är i hög grad äldre barn, barn med särskilda behov och barn med riskfaktorer. Dessa barn finns tillgängliga för internationell adoption på grund av att det är svårt för samarbetsländerna att hitta adoptivfamiljer nationellt, just på grund av dessa faktorer. Samarbetsländerna har, liksom utredaren påpekar, valt adoption som en barnavårdsinsats (till skillnad från Sverige) och har då bestämt att de tycker att det är bättre för barn att adopteras internationellt än att bo i fosterfamilj eller på en institution i hemlandet. Vi tycker att det är ohederligt att vi i Sverige, för att vi just nu har valt en annan väg nationellt, ska agera moralpolis och säga att vi minsann vet bättre än andra och har valt det enda rätta sättet. Speciellt då Sverige fick omfattande kritik gällande familjehemsvård och socialtjänst från FN:s barnrättskommitté då de granskade landets efterlevnad av barnkonventionen i februari 2023.

Vi tycker att det är viktigt att skilja på brist och risk, eftersom man behöver hantera brist och risk på olika sätt. Risker behöver man kontinuerligt jobba med för att minimera, medan konstaterade brister (i de flesta fall) går att åtgärda. De brister som utredaren har identifierat är:

1. Prövning enligt artikel 17 c 1993 års Haagkonvention

Utredaren anser att det är otydligt vilket ansvar socialtjänstens utredare har att kontrollera adoptionshandlingarna. Vi anser då att man bör förtydliga ansvaret för socialtjänsten, alternativt flytta arbetsuppgiften till MFoF.

2. Det saknas handlingar i adoptionsakterna

Utredaren anser att det saknas dokument i adoptionsakterna, trots att det inte finns några tydliga krav på vilka dokument som faktiskt ska finnas med i en adoptionsakt. Denna brist går att åtgärda genom att skapa checklistor för vilka dokument som ska finnas med i en adoptionsakt.

Vi anser för övrigt att det är omoraliskt och osolidariskt att använda argument som ”...stora resurser måste läggas på en verksamhet som hjälper ett litet antal barn”, speciellt när utredaren inte över huvud taget har räknat på vilka kostnader det skulle handla om.

Slutsats

Vi delar utredarens uppfattning om att regeringen måste ta ett beslut om hur framtida adoptionsverksamhet ska bedrivas, främst för att det i princip är omöjligt för en adoptionsorganisation att planera sin verksamhet och således klara sin ekonomi i det osäkra läget som råder just nu.

Vi anser dock att utredarens förslag om avveckling av svensk adoptionsverksamhet är svagt underbyggt och felaktigt. Vi anser att de brister som identifierats i nutida adoptionsverksamhet kan åtgärdas och att de risker som finns kan minimeras genom tillsyn och samarbete mellan länderna.

Kungsbacka den 2 oktober 2025